

Kuinka pitää kansainväliset osaajat Uudellamaalla?

”Siirtolaisuus on Euroopan menneisyyttä, Amerikan nykypäivää, mutta meidän jokaisen tulevaisuutta”. Tänä päivänä maahanmuutto nähdään keinona siirtää taitoa, tietoa ja resursseja, mikä on valtti myös aluekehittämiselle.

Ulkomaalaisten osaajien liikkuvuus maailmalla kasvaa. Väestössä ja teollisuudessa tapahtuvien muutosten myötä työvoiman liikkuvuudella on pitkällä aikavälillä tärkeä rooli taloudellisen kehityksen edistämiseksi, jotta tulevaisuus olisi menestyksenkäs ja kilpailukykyinen. Uusimaa on Suomen kansainvälinen alue, jossa asuu puolet koko maan ulkomaalaisista. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön ennusteen mukaan Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä tulee kasvamaan puoleen miljoonaan vuoteen 2030 mennessä.

Jotta Uusimaa hyötyisi parhaiten Suomeen työskentelemään tai opiskelemaan tulevista maahanmuuttajista (joihin viitataan tästä eteenpäin termillä ”ulkomaalaiset asukkaat”), sen täytyy tarjota ystävällinen ja asumiskelpoinen ympäristö, johon tulijat kotiutuvat ja johon heidät toivotetaan tervetulleiksi.

Eri tutkimusten ja tässä artikkelissa esiteltävän Expat-kyselyn mukaan Uudenmaan ulkomaalaiset asukkaat kaipaavat parempaa sosiaalista yhteyttä suomalaiseen yhteiskuntaan niin henkilökohtaisesti kuin ammatillisestikin. Vastauksena tähän Uudenmaan tulee omaksua kokonaisvaltainen lähestymistapa ja kehittää lahjakkuuksien säilyttämiseen strategia, jossa yhdistyvät henkisen pääoman vaaliminen innovoinnin vahvistamisessa ja maahanmuuton etujen hyödyntäminen.

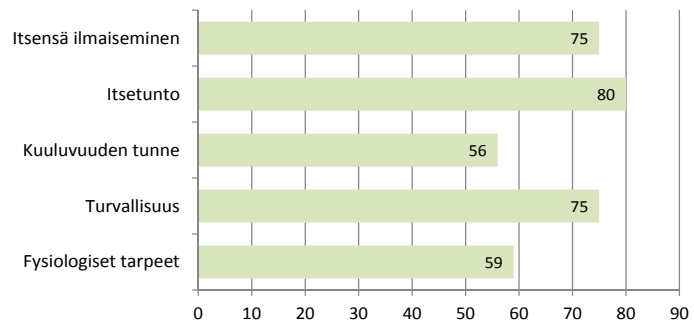
Ulkomaalaiset asukkaat vaativat parempaa sosiaalista sopeuttamista

Menestyksikkäät ja tehokkaat kotouttamisen keinot varmistavat, että Uusimaa hyötyy parhaalla mahdollisella tavalla alueelle muuttavista ulkomaalaisista asukkaista. Uudellamaalla palveluita tuottavat julkiset, voittoa tavoittelemattomat ja yksityiset tahot, jotka hyödyntävät pehmeän laskun palveluita sen perusteella miten nämä toimivat osana maahanmuuton ekosysteemiä. Palvelut kattavat laajasti Maslow'n tarvehierarkian eri tasot.

Uudellamaalla tuotetut sopeuttamispalvelut, verkostot ja neuvontapalvelut vastaavat moniin ulkomaalaisten tarpeisiin, mutta heidän tietonsa tarjolla olevista palveluista vaihtelevat suuresti. Alueelle tarvitaan enemmän kohdennettuja tapahtumia ja innovatiivisia tiedon jakamisen työkaluja, joiden avulla sosiaalisten kontaktien luominen helpottuu ja yleisten sopeutumispalveluiden käytettävyys paranee.

Kun ulkomaalaisia asukkaita pyydettiin arvioimaan Uudenmaan houkuttelevuutta ja asumiskelpoisuutta, liittyivät alueelle sopeutumisen vaikeudet useimmiten juuri sosiaaliseen sopeutumiseen. Asteikolla yhdestä sataan arvioituna yleinen tyytyväisyys elämään koskien kuuluvuuden tunnetta oli 56. Tämä on alhaisin pistemäärä, joka annettiin Maslow'n tarvehierarkian millään tasolla (kaavio 1). Paikallisten verkostojen ja sosiaalisten tapahtumien puute sekä heikko tunne paikalliseen yhteiskuntaan kuulumisesta vaikeuttavat ulkomaalaisten asukkaiden sopeutumista.

Kaavio 1: Expat-mielipidekyselyn tulokset pääkaupunkiseudulta

Askeleita Uudenmaan henkisen pääoman kehittämiseksi

Syrjinnästä vapaa yhteiskunta on paikka, jossa asukkaat voivat olla mitä haluavat niin sosiaalisesti, poliittisesti, kulttuurillisesti kuin taloudellisestikin. Uudenmaan tekeminen houkuttelevaksi ulkomaalaisille asukkaille perustuu sekä paikallisen yhteiskunnan halukkuuteen toivottaa tulokkaat tervetulleiksi että tulokkaiden sitoutuneisuuteen asettua seudulle. Kyselyn yleisen tarkastelun perusteella näyttää siltä, että ulkomaalaiset asukkaat tarvitsevat enemmän tukea sosiaalisen pääoman rakentamisessa kuin opiskelijat ja elinkeinonharjoittajat. Verkostoa tarvitaan etenkin niille työssäkäyville ulkomaalaisille asukkaille, joilla on lapsia.

Sopeutumisen tukeminen sosiaalisten yhteyksien avulla

Expat-kyselyssä vastaajat ovat arvioineet sosiaaliset yhteytensä yhteiskuntaan heikoiksi, eli he eivät tunne kuuluvansa yhteiskuntaan. Alueen palvelutarjontaa tarkasteltaessa kävi myös ilmi, että sosiaaliset tarpeet käsittävällä sektorilla julkinen puoli on harvoin mukana. Useimmat palvelut ja aktiviteetit järjestetään vapaaehtoisvoimin. Mukana on myös yhteiskunnallisia yrittäjiä, jotka edistävät innokkaasti yhteistä hyvää. Useimmiten näiden aktiviteettien elinikä oli kuitenkin lyhyt ja mittakaava marginaalinen. Uusimaa voi parantaa tilannetta tukemalla organisaatioiden verkostoitumista ja mahdollisuutta yhdistää niiden toimintoja julkisiin palveluihin, kuten on tehty International Centerissä Haagissa (Alankomaissa asuville ulkomaalaisille suunnattu infopiste). Näin voidaan luoda ulkomaalaisille asukkaille tapaamispaikka ja lisätä heidän kanssakäymistään paikallisten kanssa harrastus- ja urheilupalveluiden avulla.

Lasikaton läpi: sopeutumisen tukeminen työllistymisen yhteydessä

Työssäkäyvien ulkomaalaisten asukkaiden yleisiä haasteita ovat mahdollisuudet suomen kielen opiskeluun ja elinikäiseen oppimiseen, jota tarvitaan työmarkkinoilla pärjäämisessä. Lisäksi ammatillisten verkostojen puute näyttää vaikeuttavan heidän urakehitystään. Suomessa työ- ja elinkeinopalvelut tarjoavat sopeutumissuunnitelmia ja -palveluita vain työttömille. Jatkuvan oppimismahdollisuuden luomiseksi sopeutumistukea tulisivat tarjota yhtäläisesti myös työssä käyville ulkomaalaisille.

Heikko asema työmarkkinoilla voi johtua joko henkisen tai sosiaalisen pääoman puutteesta tai syrjinnästä. Näitä kumpaaakin näyttäisi esiintyvän Suomessa. Toisaalta, vaikka koulutetut maahanmuuttajat tuovat ammattinsa mukanaan, heidän kokemustaan ei juurikaan tunnusteta. Ulkomaalaisille ja ulkomaalaisille opiskelijoille tulee kehittää ohjelma sujuvaa työllistymistä varten, jotta he löytävät helpommin ensimmäisen työpaikkansa Helsingin seudulla. Myös työnantaja tulee tukea, jotta he voivat kehittää kykyjään ulkomaalaisten asukkaiden palkkaamisessa ja sopeuttamisessa työelämään.

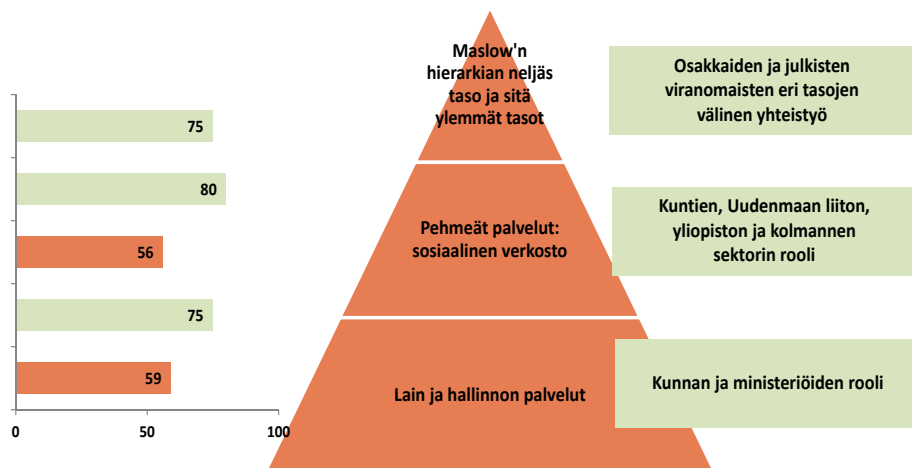
Taistelu menestyksestä – positiivisen kuvan luominen ulkomaalaisista

Maahanmuutosta puhutaan entistä useammin yhtenä globaalia talouskasvua ylläpitävänä ja lisäävänä ratkaisuna. Suomessa julkinen keskustelu aiheesta on edelleen kiistanalaista ja negatiivista johtuen taloudellisista ja poliittisista syistä. Jotta voimme poistaa ulkomaalaisten asukkaiden arjessa ja työelämässä vaikuttavat muurit, stereotyyptit ja jopa suoranaisen syrjinnän, tulisi niin sanotun kulttuurillisen älykkyyden vaalimisen olla valtion tukemien maahanmuutto-ohjelmien listalla.

Loppupäätelmät

Edellä mainitut askeleet voivat toimia rakennuspalikoina, joiden avulla ulkomaalaiset asukkaat saadaan pysymään Uudellamaalla. Mieliopikyselyn tulokset osoittavat, että erilaiset maahanmuuttajaryhmät tarvitsevat räätälöityjä palveluja, sillä heidän tarpeensa kotoutumisprosessissa vaihtelevat suuresti (taulukko 1). Myös Uudenmaan palvelutarjonta (kaavio 2) osoittaa, että mitä enemmän ulkomaalaisia asukkaita, jotka haluavat saavuttaa korkeamman tason Maslow'n tarvehierarkiassa, sitä enemmän vaivannäköä ja palveluita he vaativat isäntäyhteiskunnalta. Tutkimus pohti lahjakkuuksien säilyttämisen puolesta toimivien viranomaisten ja muiden tahojen roolia. Tutkimustulosten mukaan tulee alueen luoda toimiva käytäntö työvoiman liikkuvuudelle sekä palveluita, jotka kattavat kaikki maahanmuuttajien sopeuttamiseen liittyvät seikat. Alueen tulee myös perustaa kansainvälisen yhteyshenkilön toimi, joka edistää ja yhdenmukaistaa nykyistä ja tulevaa toimintaa tällä saralla.

Kaavio 2: Expat-mieliopikysely ja palvelut pääkaupunkiseudulla

Tämä artikkeli perustuu seuraavaan Expat-projektiin: Innovative Services for Internationals - Easier Access to the Central Baltic Sea Region. EXPAT-projektilla tuetaan osaavan työvoiman ja opiskelijoiden asettumista keskisen Itämeren kaupunkiseuduille. Uudenmaan liitto on Expat-projektin pääpartneri. Mukana on kymmenen viranomaistahoa sekä järjestöjä neljästä Itämeren alueen maasta. Projekti (2012–2013) on saanut osarahoitusta Euroopan unionin Interreg IV A -ohjelmasta. Artikkelin kirjoittaja Christine Chang toimi projektipäällikkönä Expat-projektissa.

Expat-mieliopikysely toteutettiin syksyllä 2012. Siihen osallistui 771 vastaajaa Suomesta, Virosta, Ruotsista ja Latviasta. 771 vastaajasta 153 kerättiin Helsingin ja Uudenmaan seudulta. Heistä 45 oli akateemisia, 24 opiskelijoita (mukaan lukien vaihto- ja tutkinto-opiskelijat) ja 84 työssä käyviä ammattilaisia.

**Taulukko 1: Expat-mielipidekysely, Pääkaupunkiseudun tulokset nykyisen tilan mukaan
(pisteytys: 0-64 = parannettavaa, 65-74 = hyvä, 75-100 = erinomainen)**

Kysymys	Opiskelija	Akateeminen/ tiedemies	Ammatti- laiset
Paikallisen kielen osaamisen arviointi	30	36	34
Miten helppoa poliisille ilmoittautuminen oli	68	71	59
Miten helppoa oleskeluluvan saaminen oli	72	65	45
Miten helppoa työluvan saaminen oli	77	76	45
Miten helppoa henkilötunnuksen saaminen oli	70	72	61
Miten helppoa sosiaaliturvatunnuksen saaminen oli	72	72	65
Minun täytyy opiskella paikallista kieltä tai paikallisia kieliä	65	65	52
Minulla on mahdollisuus opiskella paikallista kieltä tai paikallisia kieliä	78	71	59
Yrityksen perustaminen oli helppoa	–	–	64
Asuntoon liittyvän tiedon löytäminen oli helppoa	59	55	58
Asunnon löytäminen oli helppoa	50	44	44
Voin käyttää asuinmaani sairausvakuutusjärjestelmää	59	79	83
Tiedän, mistä saan lääkärinapua	55	73	79
Tunnen oloni turvalliseksi julkisilla paikoilla	87	91	91
Tuloni riittävät elämiseen asuinmaassani	60	71	76
Lastenhoito- ja koulupalvelut sopivat perheeni tarpeisiin	–	81	83
Paikalliset poliisiviranomaiset ovat puolueettomia	–	56	–
Paikallisten ystävien löytäminen on helppoa asuinmaassani	45	39	37
Ulkomaalaisten ystävien löytäminen on helppoa asuinmaassani	73	66	67
Minulla on harrastusmahdollisuuksia	66	71	64
Vapaa-ajan toimintaan liittyvän tiedon löytäminen on helppoa	66	71	65
Olen tyytyväinen omalla kielelläni järjestettyjen sosiaalisten tapahtumien laatuun	48	59	61
Olen tyytyväinen paikallisella kielellä järjestettyjen sosiaalisten tapahtumien laatuun	74	75	81
Olen tyytyväinen englanniksi järjestettyjen kansainvälisten sosiaalisten tapahtumien laatuun	70	68	67
Tunnen kuuluvani tähän yhteiskuntaan	51	55	56
Toimintaa, jossa voin oppia tästä maasta ja sen tavoista, on riittävästi	28	44	38
Täällä on riittävästi toimintaa, jossa voin ilmaista kulttuuriani	40	47	53
Fyysisiä kohtaamispaikkoja muiden ulkomaalaisten tapaamiseen on riittävästi	31	45	45
Fyysisiä kohtaamispaikkoja paikallisten tapaamiseen on riittävästi	19	33	31
Olen täysin tyytyväinen tukihenkilöni tarjoamiin palveluihin	90	87	85
Tunnen, että minua kohdellaan kunnioittavasti julkisilla paikoilla	80	78	79
Työkaverini/opettajani kohtelevat minua kunnioittavasti	86	88	84
Tunnen, että tässä maassa asuminen on tärkeä vaihe elämässäni	89	87	83
Tunnen, että voin saavuttaa tavoitteeni asuinmaassani	75	73	65
Kaikki kysymykset	62	65	62

Hyödyllisiä lähteitä:

Expat-projektin poliittiset suositukset: Cultivating the human capital of the Central Baltic Sea Region, www.expatriationproject.info

Inventory report of the Expat-project, www.expatriationproject.info